

MAKEDONYA'DA GAZİ MUSTAFA PAŞA'NIN VAKIF MALLARI

Mustafa Paşa Camii ve İmaretı Vakfı'na vakfedilen cami, mescit, imaret, medrese, mektep, han, hamam, su kemeri, köprü, konak, konut, değirmen ve dükkân gibi yapıların yanında, vakfa akar olarak vergiden muaf köyler, temlikler, çiftlik arazileri, mezzalar, bahçeler, bağlar, yaylalar, baltalıklar, korular, ormanlar, kestanelikler ve ekin arazileri bulunmaktadır. Vakfiyede Mustafa Paşa'ya ait menkul ve gayri menkuller, aile vakfı ve icar vakfı olarak iki gruba ayrılmaktadır. Vakfiyede zikredilen vakıf yapıları ve vakıf arazileri buldukları şehir, kaza ve nahiyelere göre dağılımını, aile icar vakfı olarak vakfiyede ismi zikredilen gayri menkulleri tasnif etmeye çalışacağız.

Makedonya'da vakıfları olan Mustafa Paşa, Fatih Sultan Mehmet (1451-1481), II. Sultan Beyazıt (1481-1512), I. Sultan Selim (Yavuz Sultan Selim) (1512-1520) ve Kanuni Sultan Süleyman (1520-1566) saltanatı dönemlerinde, Osmanlı'nın değişik idari görevlerde bulunmuş, sırasıyla mutasarrıf, Bosna Sancak Beyi, özel yetkili elçi ve vezir görevlerinde bulunmuştur. Osmanlı İdaresinde aynı veya yakın dönemlerde Mustafa Paşa isminde birden çok kişinin görev yapması, bazı araştırmacıların isim ve unvan benzerliği sebebiyle, Mustafa Paşaların hayat hikâyelerini birbirine karıştırmışlardır. Nitekim kayıt defterlerinde bile Mustafa Paşa isminin önüne koca, kara, gazi, çoban, damat, defterdar, hadım, kebir (büyük), sagir (küçük) gibi sıfatlar ve doğum yerlerinin ismini zikrederek birbirinden ayırmaya çalışmışlardır¹. Bizim burada konu olarak ele aldığımız Makedonya'da vakıfları bulunan ve Üsküp Mutasarrıfı olan Yunanistan Serez'in Anfipoli köyü doğumlu Abdülkerim'in oğlu Mustafa Paşa'dır². Osmanlı tarihçilerinden Hammer³, Serezli Abdülkerim oğlu Mustafa Paşa'nın hicri 894/miladi 1489 tarihinde II. Sultan Beyazıt'ın Roma'da Vatikan'a sığınan ve Aziz Angel Kalesi'nde tutuklu bulunan kardeşi Cem Sultan'ın

* Gazi Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü.

- 1 Gliša Elezoviç, Turski Spomenici u Skoplju, **Galsnik Skopskog Naučnog Društva, Kn.V**, Skopje, 1929, s. 243-260.
- 2 **VGMA, D.632/8, s.462-468'de Hicri 920/miladi 1514 tarihli Vakfiye**; Söz konusu vakfiye Makedon dilinde Luben Lape, **Tetovo i Tetovsko Niz İstorijata**, Kn. I, Tetovo, 1982, s. 170-175 adlı eserde yorumlanmıştır.
- 3 Hammer, **İstorija Otomanskog Carstva**, Kn. IV, Belgrad, 1980, s.336.

öldürülmesi konusunu Papa VI. Aleksandar Borciji ile görüşmek için Roma'ya Padişah'ın özel yetkili elçisi olarak gönderildiğinden bahsedilmektedir⁴. Mustafa Paşa'nın şahsiyeti ve yaptığı işleri ile ilgili ek bir bilgi de Venedik belgelerinde görmektediriz. Bir Venedik belgesinde dönemin orijinal İtalyanca ifadesiyle **“Era Mustafa della terra di Seres apresso Anfipoli, nati di un sacerdote grosso, huomo d'igequo, malitoso vendibile, le quali imfirmitta d'animo esso mistrava bene-nella maligna quarta durae”** belirtilerek⁵ yukarıda verdiğimiz bilgileri doğrular mahiyettedir. Tarihi kaynaklarda Mustafa Paşa'nın ismi, önce Gazi sonradan Çoban veya bazen de Damat sıfatlarıyla adlandırılan Mustafa Bin Abdülkerim olup, Kapıcıbaşı görevinde bulunmuş, 1571'de ikinci vezirliğe, 1522'de de Mısır Beylerbeyliği'ne getirilmiştir. Kanuni Sultan Süleyman'ın kız kardeşi Hafsa Sultan ile evlenmiş Belgrad, Rodos seferlerine katılmış, 1529'da Viyana seferine gitmek üzere iken ölmüştür. Gebze'deki külliyesinin bir bölümünü oluşturan türbesine gömülmüştür.

Türk tarih kaynaklarında da⁶, gazi, çoban, boşnak ve damat isimleri ile tanınmıştır. Asıl ismi Gazi Mustafa bin Abdülkerim'dir. Mustafa Paşa, Yeniçeri Ocağı'ndan yetişmiş Rumeli Beylerbeyliği'nden sonra Yavuz Sultan Selim zamanında vezir olmuştur. Mustafa Paşa sırasıyla 1495'te Avlonya (Vlora), 1497'de Gelibolu Sancakbeyliği, 1498'de Rumeli Beylerbeyliği'ne tayin edilmiştir. 1499 yılında, Osmanlı-Venedik Harbinde İnebahtı Seferine katılmış ve kalenin anahatlarını teslim aldığı 1514 yılında Çaldıran Seferine katılmıştır. Kanuni Sultan Süleyman zamanında Belgrad seferi sırasında, Belgrad'a Tuna tarafından saldıran kuvvetlere komuta etmiştir. 1522'de Serdar olarak Rodos seferine çıkan Mustafa Paşa, kuşatma sırasında ölen Mısır Valisi Hayr-Bay'ın yerine Mısır valisi olmuştur. Mısır valiliği sırasında çıkan bir isyanı bastırdıktan sonra yeniden İstanbul'a çağrılarak vezirlik makamına getirilmiştir.

Konu edindiğimiz Gazi veya Çoban Mustafa Paşa ile ilgili özel bir husus da, Mustafa Paşa'nın iki hanımından biri Humaşah Sultan olduğudur. Mustafa Paşa'nın Humaşah Sultan'dan Huma, Hani, Şahzeman ve Ümmi Hatun adında dört kızı olduğu belirtilmektedir⁷. Nitekim genç yaşta ölen Ümmi Hatuna ait mezar lahitli kabri Üsküp Mustafa Paşa Camii haziresinde bulunmaktadır. Kendi adına ait türbe de Üsküp Mustafa Paşa Camii'nin güneydoğu köşesinde yer almaktadır. Ancak, naaşı türbede yer almadığı, mezarının asıl Gebze'deki Çoban Mustafa Paşa Külliyesi'nde yer aldığı bilinmektedir. Bu sebeple Üsküp'teki türbenin bir makam türbesi olduğu anlaşılmaktadır. Gerek tarihi kaynaklarda gerekse Makedonya'da vakıfları olan Defterdar Mustafa Paşa ile Kocaeli Gebze'de, Bursa'da, Edirne'de ve İstanbul'da vakıf eserleri olan Çoban Mustafa Paşa'nın aynı kişi olduğu hususudur. Çünkü her iki farklı sıfatla bahsedilen Mustafa Paşa'nın baba isminin Abdülkerim olduğu ve Yavuz Sultan Selim'in kızı ve Kanuni Sultan Süleyman'ın kız kardeşi olan Hafsa Sultan ile evlendiği hususunda tereddüde hiçbir mahal yoktur. Buradan hareketle, Mustafa Paşa'nın şahsiyeti ve hayatı ile ilgili verilen bu bilgiler kronolojik olarak birbirini destekler mahiyette görünmekle birlikte, sadece Üsküp'te Mustafa Paşa Türbesi'ndeki kitabede ölüm tarihi olarak belirtilen hicri 925/miladi 1519 tarihi, tarihi kaynaklarda belirtilen 1529 tarihi ile uyuşmamaktadır. Mustafa Paşa'nın ölüm tarihi ile ilgili 9-10 yıllık bir fark ortaya çıkmaktadır. Burada Mustafa Paşa'nın şahsiyeti ve hayatı hakkında çözülmesi gereken husus, sadece Üsküp'te Mustafa Paşa adına inşa edilen türbenin kitabesi, yapının inşa tarihini mi yoksa Mustafa Paşa'nın ölüm tarihini mi belirttiği konusudur. Mustafa Paşa'nın Üsküp'teki türbeyi hayatta iken inşa etmiş olabileceği ve buranın bir makam türbesi olduğu, esas türbesinin Gebze'deki Çoban Mustafa Paşa Külliyesi'nde yer alan Türbe olduğu ihtimali üzerinde durmak

4 Hammer, a.g.e., s.336.

5 Elezoviç, a.g.m., s. 257.

6 Danişmend, İsmail Hâmi, *Osmanlı Devlet Erkânı*, Türkiye Yayınevi. İstanbul, 1961, s.13.

7 Hicri 917/miladi 1511 tarihli Üsküp Hatuncuklar Camii Vakfiyesinde bahsedilmektedir.

gerekmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda Üsküp'teki türbe kitabesinin yapının inşa tarihini belirttiği görüşünü taşımaktayız. Nitekim birçok tarihi kaynaklar, Mustafa Paşa'nın Üsküp'teki mevcut türbesinde naaşının defnedilmediğini de belirtmektedir.⁸

Mustafa Paşa'nın vakıf mallarını ve akarlarını en ayrıntılı bir şekilde açıklayan belge, Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinde 632. Defter/8, sayfa 462-468'de yer alan Mustafa Paşa Camii ve İmaretine ait hicri 920/miladi 1514 tarihli vakfiyedir⁹. Söz konusu 7 sayfadan ibaret olan vakfiye, Üsküp kadılığında şahitler önünde tescil edilmiştir. Vakfiye'nin bir örneği de Makedonya Milli Tarih Arşivinde bulunmaktadır. Vakfiye ilk olarak Glişa Elezoviç, tarafından kısmi olarak Sırpça yorumlanmıştır¹⁰. Söz konusu Mustafa Paşa Vakfisi'nin 623. defterin 147.sayfa 158.sirasında kayıtlı hicri 1077/ miladi 1666-1667 tarihli zeyli (ilavesi) bulunmaktadır¹¹.

Mustafa Paşa Camii ve İmaret Vakf'i'na vakfedilen cami, mescit, imaret, medrese, mektep, han, hamam, su kemeri, köprü, konak, konut, değirmen ve dükkân gibi yapıların yanında, vakfa akar olarak vergiden muaf köyler, temlikler, çiftlik arazileri, mezarlar, bahçeler, bağlar, yaylalar, baltalıklar, korular, ormanlar, kestanelikler ve ekin arazileri bulunmaktadır. Vakfiyede Mustafa Paşa'ya ait menkul ve gayri menkuller, aile vakfı ve icar vakfı olarak iki gruba ayrılmaktadır. Vakfiyede zikredilen vakıf yapıları ve vakıf arazileri buldukları şehir, kaza ve nahiyelere göre dağılımını, aile icar vakfı olarak vakfiyede ismi zikredilen gayri menkulleri tasnif etmeye çalışacağız.

A. Mustafa Paşa'nın Aile Vakfına Ait Mülkler

Üsküp Livasında

1. Mustafa Paşa'ya ait saray ve konaklar,
2. Ratay Çiftliği ve müstemilatındaki binalar,
3. Bağ, Bahçe ve ekin arazileri.

Kalkandelen (Tetova) Nahiyesinde

4. Mustafa Paşa Hamamı,
5. Şar Dağı eteğindeki yaylalar,
6. Debre'de Han,
7. Ohri Sancağı'nda Drim Nehri üzerine Köprü,
8. Bağ, bahçe ve ekin arazileri,
9. Reçica ve Brvenica Köyleri'nde çayır ve tarlalar,
10. Bogovinye Köyü'nde koruluk değirmen ve otlaklar.

Vakıf şartnamesinde, Mustafa Paşa ailesine ait vakıf mallarının kendisinin ölümünden sonra çocuklarına ve çocuklarının çocuklarına ve devamına aktarılmasına, eğer kendi nesline ait mirasçısı kalmaz ise Üsküp Mustafa Paşa Camii ve İmaret vakfına devredilmesi şartı bulunmaktadır.

8 Hamer, a.g.e., s.103-104; Elezoviç, a.g.m., s. 257; E.H, Ayverdi,Avrupa'da Osmanlı Mimarisi, C. III, İstanbul, 1981, s. 262-263.

9 VGMA, D.632/8, s.462-468'dedir. Vakfiyenin bir örneği de Üsküp Milli Tarih Arşivi'nde bulunmaktadır. Diğer bir örneği de Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivindedir.

10 Vakfiye ilk olarak G.Elezoviç, tarafından "Turski Spomenici u Skoplju", Glasnik Skopskpg Naučnog Društva, Kn.VI, Skopje, 1930, s.713-813'de Sırpça olarak yorumlanmıştır.

11 623 numaralı defterin 147.sayfa 158.sirasında kayıtlı Mustafa Paşa Vakf'i'na âid 1077 târihli vakfiye zeylinin kaydı.

Ayrıca, kendi öz vakfına ait gelirlerden iki ayrı hanımdan olan 4 kızına günde 10'ar akça verilmesini, kızlarının annelerine ise günde 3'er akçe ve 20'er kilo buğday verilmesi şartını getirmiştir.

B. Mustafa Paşa Camii ve İmaret Vakfına Ait Mülkler

Üsküp Livasında

1. Mustafa Paşa Camii ve Mescidi (Bakım, onarım, vaiz, imam, müezzin ve faraş gibi görevlilerin giderleri ve kandil masraflarının tamamının karşılanması),
2. Mustafa Paşa İmareti Amire (*Fakir, fukaraya ve yolculara günde üç defa yemek dağıtılması*),
3. Medresesi (Müderris, talebe ve idari giderlerin tamamının karşılanması),
4. Mektebi,
5. Türbesi,
6. Hamamı,
7. Su Kemerli,
8. İki Kervansaray ve etrafındaki tüm dükkânları,
9. Üsküp civarında 4 adet köy, Blaçane, Tsreşevo, Hraško ve Batince gibi köylerin temlik vergileri,
10. Üsküp'te tek ve iki odalı 5 değirmen,
11. Breznica ve Dikova'da 4 mezra.

a) Kalkandelen (Tetova) Nahiyesinde

1. Kalkandelen Nahiyesi Merkezinde Mustafa Paşa Hamamı
2. Kalkandelen Nahiyesine bağlı Lojani ve Forino'da çiftlik arazileri ve müstemilatı olan binalar
3. Kalkandelen Nahiyesine bağlı Pojaran ve Preşevça mezzraları
4. Kalkandelen Nahiyesine bağlı **Vrapçište** ve **Tumçevište** Köylerinin temlik vergileri¹²; söz konusu vakıf köyleri ve mezzralar 1477 yılında Mahmut Bey'in oğlu Süleyman Çelebi'den kanuni yoldan 7000 Venedik Dukasına¹³ satın aldığı belirtilmiştir.¹⁴

12 1453 Tarihli Mufassal Defterinde, Vrapçište ve Tumçevište Köyleri'ni Sultan II. Murat'ın Mehmet Paşa'nın Selçuk adındaki eşine vakfettiği, Selçuk Hanım söz konusu köyleri kendi özel mülkü olarak idare etmiştir. Kendisinin ölümünden sonra oğlu Mahmut Bey'in vakıf mülkü olarak kaydedilmiştir. Bu tarihte Vrapçište 230 hane, Tumçevište 95 haneden ibarettir. Her iki köyün toplam vergisi 13.600 akça cizye, 10.25 akça öşür vergisi olmak üzere toplam 24.125 akçe'dir. 1468 tarihli Mufassal defterinde ise Vrapçište ve Tumçevište köyleri Mehmet Paşa'nın oğlu Mahmut Beyin mülkü olarak geçmekle birlikte, defter kaydında 1477 yılında bir şerh düşülmüş ve Sultan Mehmet Fatih'in emri ile Vrapçište Köyü ve Tumçevište'den 11 hane Murat Çerkez adında bir timara bağlandığı belirtilmektedir. 1468 yılında Vrapçište 242, Tumçevište 145 hanedir. Her iki köyün toplam vergisi 30.900 akça'dır. Ortalama bir hane başına düşen vergi oranı 80 akçe'dir. 1481 tarihli Mufassal Defterinde ise, Vrapçište Köyü Murat Çerkez'in timarı olarak kaydedilmiştir. Ancak farklı bir yazı türü ile yapılan açıklamada köyün satılarak Süleyman Çelebi'nin vakıf mülkü olduğu belirtilmiştir. İlgili kadılıkça da bu açıklama tasdik edilmiştir. Cıvardaki Tumçevište, Galata Pojaran ve Preşevça köyleri ise Kemal Bey timarı olarak görülmektedir.

13 Söz konusu satışın yapıldığı 1477 yılında, 1 Venedik Dukası, 35 akçe'ye bedel olduğunu, 1528 tarihli Mufassal Defteri kayıtlarından öğreniyoruz.

14 Söz konusu Mufassal Defterinde, bu satıştan satılan köy temlikleri ile ilgili bir kısım mülkün Süleyman Çelebi'nin aile vakfına ait olduğu itirazı üzerine, Süleyman Çelebi'nin oğlu Osman Çelebi tarafından dava açıldığı ve davanın dönemin Rumeli Kazaskeri Fahrettin Efendi tarafından davanın görüldüğü, karara bağlanan davanın 1528 tarihli Mufassal defterine işlendiği görülmektedir.

Açıklama:

1528 Tarihli Mufassal Defterinde¹⁵, Vrapçište Köyü'nün dört mahalleden oluştuğu, 273 hanenin Hıristiyan, 14 hanenin Müslüman olduğu, 13.230 cizye vergisi, 6.825 kazanç-ticaret vergisi, 6.000 bağ ve üzüm vergisi, 4.248 akçe buğday vergisi 198 yük bedeli 220 akçe koyun vergisi olmak üzere toplam yıllık vergi 32.000 akçe'dir. Ortalama hane başına yıllık düşen vergi oranı 112 akçe olduğu, cizye vergisinin ise hane başına 38-94 akçe arasında değiştiği görülmektedir. Aynı tarihli defterde, **Tumçevište Köyü'nün ise 127 Hıristiyan haneden oluştuğu, cizye vergisi 8.825 akçe, buğday vergisi 298 yük bedeli 6.308 akçe ve koyun vergisi 300 akçe olmak üzere toplamda yıllık vergisi 20.473 akçe'dir. Ortalama hane başına vergi oranı 22-94 akçe arasında değişmektedir.**

1545 Tarihli Mufassal Defterinde ise¹⁶, Vrapçište'de 233 Hıristiyan ve 15 Müslüman haneden oluştuğu, toplam yıllık vergisinin 18.755 akçe olduğu belirtilmiştir. Söz konusu tarihteki defterde, Tumçevište köyü'nde nüfus 97 haneye düşmüş, yıllık toplam vergi ise 9.190 akçe olmuştur. 1545 yılındaki vergi oranı 1528 yılına göre büyük bir düşüş göstermektedir. Vergi düşüşünün asıl sebebi, cizye vergisinin kaldırılmış olmasıdır. Aslında 1545'teki vergi oranlarında 1528'e göre bir değişiklik yoktur.

1568 Tarihli Mufassal Defterinde de, Vrapçište Köyü'nün 243 Hıristiyan ve 17 Müslüman haneden oluştuğu, yıllık toplam vergisinin 20.000 akçe olduğu belirtilmiştir. Bu tarihteki defterde Tumçevište'nin nüfusu 57 haneye düşmüş, toplam yıllık vergisi de 8.455 akçe olmuştur. Görüldüğü üzere vergi oranlarındaki bu düşüş 1545 yılından sonra cizye vergisinin kaldırılmasından kaynaklanmaktadır.

b) Ohri Sancağına Bağlı Ustruga (Struga) Nahiyesinde

1. Struga'da Drim Nehri üzerindeki Köprü,
2. Struga Merkezde Kervansaray ve etrafındaki tüm dükkânların gelirleri.

C. Hersek Sancağında

1. Luka Köyü'nde Mezra,
2. Goriçe'de iki Değirmen.

D. Bosna-Sancağında

1. Foça Kazasında tek ve iki odalı olmak üzere 6 değirmen.

Sonuç olarak, Hicri 920/miladi 1514 tarihli vakfiyedeki bilgiler¹⁷, 1528, 1545 ve 1568 tarihli Mufassal Defterlerindeki bilgiler ile karşılaştırılmış ve bağlantı kurulmuştur. Söz konusu mufassal defterlerindeki bilgiler vakfiyedeki şartnameyi esas alarak uygulama yapıldığını göstermektedir. Konuyla ilgili Kalkandelen Sicil Defterinde çok ilginç bir bilgi nakledilmektedir. 1705 tarihli Sicil Kayıt Defterinde, Mustafa Paşa Vakıf mülkü olarak kaydedilen Vrapçište ve Tumçevište'nin 1.500 esed kruş (altın) değerinde olan üç yıllık vergi parasını, dönemin Mustafa Paşa Vakfı

15 Makedonya Millî Tarih Arşivi 1528 Tarihli Mufassal Defteri; Luben Lape, Tetovo i Tetovsko Niz Istorijata, Kn. I, Tetovo, 1982, s. 170-175.

16 Makedonya Millî Tarih Arşivi 1545 Tarihli Mufassal Defteri; Luben Lape, a.g.e., s. 170-175.

17 Ayverdi, III, 2000, 264; Elezoviç, 1925, 713; Kubaraci-Bogoeviç, 1998, 63.

mütevellisi Hacı Mehmet Bey tarafından Çorum Osmancık'taki Mustafa Paşa Cami ve İmaret Vakfı'na nakledildiği belirtilmektedir.¹⁸ Bu belgeden anlaşılıyor ki, Mustafa Paşa'nın Osmancık'ta da vakfı olduğunu ve Üsküp'teki vakfı ile irtibatı olduğunu göstermektedir.

Makedonya'da, Mustafa Paşa Vakfiyesinde adı geçen vakıf yapılarından günümüze kadar sadece Üsküp'teki Mustafa Paşa Camii, Mustafa Paşa Türbesi ve Mustafa Paşa Su Kemerli yapılarıdır. Diğer yapıların tamamı değişik dönemlerde yıkılmıştır. Üsküp'te Mustafa Paşa Külliyesi'nden günümüze kadar ayakta kalan vakıf yapılarına bir göz atalım.

1. Mustafa Paşa Camii

Mustafa Paşa Vakfı'na ait külliye yapılarından, su kemeri hariç, cami, türbe, imaret, medrese, mektep ve kervansaray yapıları, Üsküp Kale Mahallesi'nde, Kale girişi karşısında, Hükümet Konağı ve telgrafhanesi yanında şehre hâkim bir tepede bulunmaktadır. Mustafa Paşa Su Kemerli ise, Üsküp'ün kuzey-batısında, Kaçanık yolu üzerinde yer almaktadır.

Caminin inşaa tarihi, giriş kapısı üstündeki mermer kitabeden hicrî 898/milâdî 1492 tarihinde yapıldığı anlaşılmaktadır.¹⁹ Cami, Makedonya Kültür Varlıklarını Koruma Kurulunun (RZZSK), 27.7.1950 tarihli ve 1041 sayılı kararıyla tescil edilmiştir. Asli fonksiyonunu sürdüren cami, kare planlı tek kubbe ile örtülü bir yapıdır. Kubbeye pandantiflerle geçilmiştir. Kubbe onikigen bir kasnak üzerine oturur. Dört sütuna oturan sivri kemerler son cemaat yerinin üç kubbesini taşırlar. Minaresi güney-batı cephesinin kuzey ucundadır. Kaidesi beş kenar halinde cami duvarından çıkıntılıdır. Tek şerefesi mukarnaslıdır. Yuvarlak gövdesi dar şeritler halinde pahlanmıştır.

Cami beden duvarları almalı duvar örgü eknindedir. Yalnız son cemaat yeri ve minaresi kesme taştır.

Caminin kuzey-doğu, güney-doğu ve güney-batı cepheleri eş düzenlenmiştir: Alt seviyede dikdörtgen formda iki, orta seviyede sivri kemerli üç, üst seviyede sivri kemerli iki pencere yer alır. Cephelerde orta, üst ve kubbe kasnağının kenarlarındaki pencereler alçı şebekelidir. Cepler silmeli bir saçakla sınırlanır. Son cemaat yeri sütunları mermerdir. Cephede ortada taç kapı, yanlarında alt sırada birer pencere vardır. Süslemelerle hareketlendirilen taç kapı sadedir. Basık kemerli taç kapı sivri kemerli bir niş içindedir. Basık kemerin üzerinde iki satırlık Arapça kitabesi vardır. Kapı kanatları ahşaptır. Ahşap kapı kanatlarının üst kısımlarında dikdörtgen panolar içerisinde ayetler yer almaktadır.²⁰

İç mekânda girişten hemen sonra ahşap malzemeli bir kadınlar mahfeli yer alır. Mermer mihrap güney-batı cephesinin ortasındadır. Hemen batısında yine mermer minber görülür. İç mekânda, cephelerde sözü edilen pencerelerden başka, kuzey-doğu ve güney-batı cephelerinin ortasında dikdörtgen kesitli sivri kemerli birer niş bulunur.

Ana kapının ahşap kapı kanatları düşey ekseninde alt ve üstekiler kısa, ortadakiler uzun parçalara bölünmüştür. En üst parçalara kitabe konulmuştur. Diğerlerinde taklidi künde-kârî tekniğinde on ve beş kenarlı geometrik yıldız geçmeleri işlenmiştir. Son cemaat yerindeki mukarnaslı sütun başlıkları, mihrap mukarnasları, minber korkuluklarındaki geometrik geçmeler taş işçiliğini

18 Luben Lape, a.g.e., s. 174.

19 Duda, 1949, 51-53; Ayverdi, III, 2000, 264; Elezoviç, 1925, 713; Kumbaraci-Bogoeviç, 1998, 63.

20 Elezoviç, 1930, 725; Asim, 1932, 44; Elezoviç, 1940, 261, 713-813, 1088; Duda, 1949, 51-53; Ayverdi, 1957, 157; Zdravkoviç, 1964, 88; Kumbaraci-Bogoeviç, 1998, 60; Özer, 1998, 142-145).

oluşturur. Pandantif yüzeylerinde malakari tekniğinde yapılmış, kıvrım dal ve rumilerden oluşan bir kompozisyon görülür. Kuzey ve doğu köşelerindeki pandantif süslemeleri orijinaldir. Diğer ikisinde aynı bezeme boyanmak suretiyle oluşturulmuştur. Son cemaat yeri kubbeleri ve ana kubbenin içi ile pencere kenarlarında, 19. yüzyıl batı etkili bitkisel bezeme vardır. İç mekânda her cephede sekizgen panolar içerisinde Allah, Muhammed ve dört halifenin isimleri yazılıdır. İncelememiz esnasında camiinin malakârî süslemelerinde bozulmalar olduğu tespit edilmiştir. Kapı kanatları orijinal dönemine ait küdekârî tekniğindedir.

2002'de Mustafa Paşa Camii'ni incelememizden sonra, caminin restorasyon çalışmaları ile ilgili Türkiye ve Makedonya diplomasisi arasında epey çaba sarfedildi. Türkiye'den en üst düzey yöneticiler cami restorasyonu için vaadlerde bulundular. Ve en nihayet, caminin restorasyonunu Türkiye Diyanet Vakfı üstlendi. Restorasyon proje çalışmalarına başlandı. Ardından cami restorasyon projesi Kültür ve Turizm Bakanlığı denetiminde, Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı (TİKA)'ya verildi. 2006 yılında Mustafa Paşa Camii'nin restorasyon projesini (rölöve, restitüsyon, restorasyon ve çevre düzenlemesi) Gazi Üniversitesi Mimarlık ve Sanat Tarihi Bölümü hocalarından Prof.Dr. B. Işık Aksulu, Doç. Dr. Mehmet Z. İbrahimgil, Öğr.Gör.Dr.Özlem Sağıroğlu ve Arş.Gör.Dr.Esra Özkan'dan oluşan ekip hazırladı. Caminin restorasyon çalışmaları hala devam etmektedir.

Kitabe:

İncelememiz esnasında camiinin inşa kitabesinin bulunduğu tespit edilmiştir.

Kitabesinin transkripsiyonu şu şekildedir:

*"Huve kad kâne camiu'l-hayrat nurullahu revzatehu bih
Li's-salâvât fi tarihi hitame refe'a kadruhu'l-hakk
Sahibehu Mustafa bin Abdullah tahriren fi
Eva'ili muharrem sene semane ve tis'în ve semane mie"*

Kitabenin son satırında camiinin inşa tarihi Arapça olarak hicrî 898/milâdî 1492 olarak belirtilmektedir²¹

2. Mustafa Paşa Türbesi

Türbe, Mustafa Paşa Camii'nin güney-doğu köşesinde yer almaktadır. Mustafa Paşa Türbesi Kitabesi'nden de anlaşıldığı üzere hicrî 925/ milâdî 1519 tarihinde yapılmıştır. Türbe, Makedonya Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu'nun (RZZSK), 27.7.1950 tarihli ve 1041 sayılı kararıyla tescil edilmiştir.

Altıgen prizmal gövdeli Mustafa Paşa Türbesi, onikigen bir kasnak üzerine oturan kubbe ile örtülüdür. Yapının beden duvarları düzgün kesme taş ve tuğla ile almaşık teknikte örülmüş ve dıştan beyaz mermer levhalarla kaplanmıştır. Altıgen prizmal gövdenin kuzey-batı yüzeyi hariç her yüzeyinde pencere açıklıkları bulunmaktadır. Yapının kuzey-batı yüzeyinde, giriş kapısı yer almaktadır. Gövde profilli bir saçak ve kornişle sona ermektedir. Pencereler düz lentolu ve söveli olup, lentoları üzerinde sağır alınlıklı sivri tahfif kemerleri vardır. Türbenin içinde Mustafa Paşa'ya ait sanduka bulunmaktadır. Dikdörtgen planlı mermer sandukanın üzeri, yanlara hafifçe

21 Bogoyeviç, 1975, 37; Kumbaraci-Bogoeviç, 1998, 60; Balabanov-Nikolovski- Çornakov, 1980, 52-53; Ayverdi, III, 1981, 263; Nenadoviç, 1987, 290-315; Uysal, 1992, 44).

taşan büyük bir mermer plakayla kapatılmıştır. Sandukanın bütün yüzeyini hafif oymalı bitkisel süslemeler kaplamaktadır²². 1963 yılında meydana gelen Üsküp depreminden sonra ve 1995 yılında Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından restore edilmiştir²³.

Kitabe:

Türbenin giriş kapısı üzerinde iki satırlık Arapça inşa kitabesi bulunmaktadır.

Kitabenin transkripsiyonu şu şekildedir:

*“Kad intekâle'l- merhum el-mağfur ilâ rahmeti
El-mülkü'l-mennân Mustafa Paşa yesserellahu'l-cenne
Ve ridvan **sene hamse ve işrin ve tis'a mie.**
Sene 925”* Hicri 925/miladi 1519–1520 tarihine tekabül etmektedir²⁴.

3. Mustafa Paşa'nın kızı Ümmi Hatun Lahit Mezarı

Ümmi Hatunun mezarı, Mustafa Paşa Camii haziresinin güney-doğusunda, Mustafa Paşa Türbesi'nin yakınında bulunmaktadır. 16. yüzyılın ilk çeyreği. Ümmü Hatun, genç yaşta vefat ettiğinden babası Mustafa Paşa tarafından bu lahit şeklindeki kabri yaptırılmıştır²⁵.

Üsküp Mustafa Paşa Camii haziresinde yer alan Ümmü Hatun kabri, dikdörtgen lahit (sanduka) şeklindedir. Sandukanın dört yüzündeki mermer levhalar, bitkisel motiflerle stilize edilmiştir. Bitkisel süslemelerden hatâf motifi ağırlıkta olmakla beraber, yer yer rûmî süslemelerde kullanılmıştır. Sandukanın baş ve ayak taşı tahrip edilerek, ortadan kaldırılmıştır. Sandukanın üst kısım kenarlarında taş silmeler yerleştirilmiştir. Orta kısmında ise, toprak koyulmasına imkân olacak şekilde bir derinlik verilmiştir. Bir başka deyişle, lahitin üst kısmı çiçek saksısı gibidir. Lahitin her iki yan cephesinin orta kısmında bir bordür içinde tek şerit hâlinde Farsça yazılmış bir şiir bulunmaktadır. Bu şiirde de adeta, mezarın üst kısmının adeta çiçek yetiştirilmek için düzenlemesi felsefi olarak ele alınmıştır²⁶.

Kitabe:

Ümmü Hatun'un lahit (sanduka) biçimindeki kabrinin baş ve ayak taşlarının yerlerinin olduğu, ancak bulunmadığı tespit edilmiştir. Lahitin yan yüzeylerinde yer alan iki beyitlik bir şiir bulunmaktadır. Şiirin transkripsiyonu şu şekildedir:

*“Ey hoş endam ki sebzedir bostan
Bende miydi çe hoş şûdî dilmen
Bukzer ey dost ta bu vakt behar
Sebze beyn-i demîde biri gelmisen”*

22 Bogoyeviç, 1975, 57; Balabanov-Nikolovski-Çornakov, 1980, 52-53.

23 Kumbaraci-Bogoeviç, 1998, 63; Özer, 1998, 142-145.

24 Ayverdi, III, 2000, 264; Elezoviç, 1925, 713; Kumbaraci-Bogoeviç, 1998, 63.

25 Ayverdi, III, 2000, 264; Bogoyeviç, 1975, 63; Kumbaraci-Bogoeviç, 1998, 62.

26 Elezoviç, 1940, 261, 713–813; Ayverdi, III, 2000, 262; Özer, 1998, 142-145.

Türkçe açıklaması:

*“Bu güzel endamınla bahçede sebze gibi yetişirsin
Benim gönlüm bundan dolayı çok hoştur
Dostum, nasıl olduğumu görmek için ilkbaharda burayı ziyaret et
Benim mezarımda (toprağımda) sebzenin nasıl yetiştiğini gör”*

Bu iki beyitli şiirde ilk iki mısradaki; Ümmü Hatun’u seven biri dışarıdan ilk mısrayı söylemiş, Ümmü Hatun da son iki mısradaki da adeta bu duyguları yanıtlamıştır²⁷.

4. Mustafa Paşa Su Kemerli

Mustafa Paşa Su Kemerli, Üsküp şehrinin kuzey-batısında, Kačanik yolunun sağında Makedonya-Kosova sınırına yakın askerî bölgede bulunmaktadır. Türbe, Makedonya Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu’nun (RZZSK), 10.03.1952 tarihli ve 31 sayılı kararıyla tescil edilmiştir.

Mustafa Paşa Su Kemerli, Cırna Gora Dağı’ndaki su kaynaklarını Üsküp’e taşımak için yapılmıştır. Bununla birlikte Makedon bilim adamları tarafından kemerin Justinianus tarafından yaptırıldığı ifade edilmektedir²⁸. Ancak, vakfiyesi başta olmak üzere kemerin Osmanlı eseri olduğu mimarî özellikleriyle apaçık ortadadır. Tek katlı kemerli su kemeridir. Su kemerli üzerinde 55 kemer açıklığı bulunmaktadır. Kemerlerin bir başta 4, diğerinde ilk 3 kemerli yani 7 kemer, 2.80–2.95 m arasında iken geri kalan 48’i 4.40 m, 4.50-4.55 m arasındadır. Bunlardan bir ikisi 4.30 ve 4.80’dir. Ayaklar umumiyetle 2.20 x 2.20 ve 2.15 x 2.15’dir²⁹. Ayak yüksekliği umumiyetle 2.20 m, üzengiden üstüne kadar 3.10 m, en fazla 5.30 m kadardır³⁰. Kemerin genişliği de ayaklar kadardır. Ayaklar kesme taş, kemer yüzeyleri moloz taş ve tuğladan, kemerler ise tuğladan inşa edilmiştir. 55 gözlü su kemerli 9 km’lik su mecrasının Üsküp Kalesi’ne doğru olan çukurlukta bulunan bir kısmını teşkil etmektedir. Kemerin toplam uzunluğu yaklaşık 3.800 m’dir³¹. Künkler 23 x 43 cm’lik bir kâgir kütlesine gömülmüş olup, kutru 16 cm’dir. Su kemerli, 18. yüzyıl’da ve 19. yüzyıl’da da Hamza Paşa tarafından tamir ettirilmiştir. Su Kemerli, günümüzde askerî bölgede bulunduğundan inceleme fırsatı elde edilememiştir.

5. Mustafa Paşa Kervansarayı

Mustafa Paşa Kervansarayı’nın faaliyeti ve yıkılışı hakkında ayrıntılı bir bilgiye sahip olunamamaktadır. Üsküp’teki Mustafa Paşa Kervansarayı hakkında en detaylı bilgi, 1514/1415 tarihli Mustafa Paşa’ya ait vakfiyedir. Külliye’nin günümüze ulaşmayan kervansaray, imaret, medrese, mektep ve hamam yapılarının mimarî özellikleri ve ne zaman yıkıldıkları hakkında ayrıntılı bir bilgi bulunmamaktadır³².

Sonuç olarak, Mustafa Paşa’nın hicrî 920/miladî 1514/1515 tarihli vakfiyesinde, cami ile birlikte, imaret, medrese, mektep, camide görev yapan hocaların kalacağı bina, kervansaray, su kemerli, hamam ve akar olarak birçok gayri menkulleri vakıf ettiği anlaşılmaktadır. Mustafa Paşa’nın Sultan Yavuz Sultan Selim Han ve Kanuni Sultan Süleyman dönemlerinde, Osmanlı Devleti’nin

27 Bogoyeviç, 1975, 33–36; Kumbaraci-Bogoeviç, 1998, 62.

28 Kataniç-Gojkoviç, 1961, 280–296.

29 Ayverdi, III, 2000, 303.

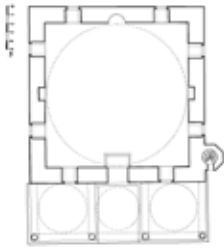

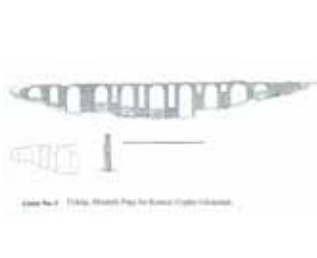
30 Kataniç-Gojkoviç, 1961, 280-296, 319.

31 Kataniç-Gojkoviç, 1961, 280–296, 319; Ayverdi, III, 2000, 303.

32 Elezoviç, 1930, 725; Asim, 1932, 44; Elezoviç, 1940, 261, 713-813, 1088; Duda, 1949, 51-53; Ayverdi, 1957, 157; Zdravkoviç, 1964, 88; Nenadoviç, 1987, 290-315; Uysal, 1992, 44; Kumbaraci-Bogoeviç, 1998, 60, 164, 212); Kataniç-Gojkoviç, 1961, 280-296, 319.

veziri konumundadır. Mustafa Paşa'nın Üsküp'teki vakfı olduğu gibi Osmanlının hâkim olduğu diğer bölgelerde de vakıfları bulunmaktadır. Özellikle görev yaptığı görevlerde kendi vakıflarını kurmuştur.

EK-1:

Üsküp'te Mustafa Paşa Vakfına ait Yapılar:		
		
Foto 1: Üsküp Mustafa Paşa Camii Genel Görünüşü	Foto 2: Mustafa Paşa Camii ve Türbesi Güneydoğu cephesi	Foto 3: Mustafa Paşa Camii Güneybatı cephesi
		
Foto 4: Mustafa Paşa Camii Planı	Foto 5: Mustafa Paşa Camii iç görünüşü restorasyon öncesi	Foto 6: Mustafa Paşa Camii Restorasyon sonrası hal
		
Foto 7: Mustafa Paşa Camii iç görünüşü restorasyon sonrası	Foto 8: Mustafa Paşa Camii, Türbesi ve Ümmi Hatun Lahiti	Foto 9: Mustafa Paşa Türbesi
		
Foto 10: Mustafa Paşa'nın kızı Ümmi hatuna ait Mezar lahit	Foto 11: Üsküp Mustaf Paşa Su Kemer	Foto 12: Üsküp Mustaf Paşa Su Kemer ceph çizimi

ÜSKÜP MUSTAFA PAŞA CAMİİ VAKFIYESİ - I (Hicri 920/Miladi 1514 -15 Tarihli Vakfiye) VGM ARŞİVİ Defter Nu. 632/8 S.462-467

ÜSKÜP MUSTAFA PAŞA CAMİİ VAKFIYESİ - II (Hicri 920/Miladi 1514 -15 Tarihli Vakfiye) VGM ARŞİVİ Defter Nu.632/8 S.462-467

EK-3: ³³

Üsküp Mustafa Paşa Camii Vakfiyesinin Transkripsiyonu:

632 Numaralı defterin 462. sayfa 203. sırasında kayıtlı Üsküp'de Merhûm Mustafa Paşa Vakfı'na âid hicri 920/miladi 1514-1515 târîhli vakfiyenin yeni harflere çevirisidir.³⁴

Vakf-ı câmi'-i şerîf ve imâred-i âmire-i merhûm Gazi Mustafa Paşa ve Üsküp kayd-şod sûret-i vakfiyye-i ma'mûlün-bihâ be- muhâsebe-i evkâf müceddeden kayd-şode fermûde bâ-i'lâm-ı fazîletlü es-Seyyid Mehmed Sadeddin Efendi müfettiş-i evkâf-ı ve atûfetlü Hazret-i Ali Şefik Efendi nâzır-ı evkâf-ı hümâyûn ve bâ-fermân-ı âlî el-vâki' fi 8 Zi'l-ka'âde 1265

Hamd-ı nâ-mahdûd ol mücid-i vâcibü'l-vücûda vâcibdir ki efrâd-ı insândan murâd itdiğini sülûk-i sebîl-i ihsân muvaffak eyledi tevfi-k-i hakikatla ve dârü's-selâmı vakf eyledi mütevellî-i istikmâl-i ulûm-ı şer'iyye ve a'mâl-i merziyye olanlara vakf-ı enîka ve havâss-ı ibâdını müfrez eyledi mallarını sarf itmekle mesâcid ve me'âbid binâsına ve her birisine mu'âvenet eyledi esnâf-ı meberrât ve envâ'-ı mehâmid iktinâsına ve mükâfât eyledi hasenâtlarının birine aşırıla ve sebt eyledi bir sicillleki köhne olmak kesret-i tayy ve neşirle ve dürûd-ı gayr-ı ma'dûd ol vücûd-ı pür-cûd âfiyet-i mahmûde münâsibdir ki mihre fusahâ âciz oldı beyân-ı bedâyi' makâlesinde ve mecma'-ı beleğada kasabât sebki câiz oldı haber-i risâlesinde yembû'-ı sıdk tâbi'dir lisânından ve nûr-ı hakk lami'dir benânından Muhâmmed'dir ki şefâ'atına ilticâ ider cümle-i me'âsı ve ene yevme yu'reifu'l-mücrimüne bi-simâhum fe-yu'hazû bi'n-nevâsî ve'l-akdem ve selâm-ı sa'âdet encâmının âl-ı azâm ve sahb-ı kirâmı üzerine olsun ki husûsan çâr-ı yâr-ı fehâmı üzerine ki câr-ı erkân-ı ma'mûre-i şerî'at-ı ve câr-ı dîvâr maksûre-i tarîkatdırlar mâdem ki defâtir-i mütebes-sim ola kerbe-i aklâmla ve menâzim-i şerî'at muntazam ola hüsn-i intizâmla sûretin vakfiyyetin sahîhatün şer'iyyetün ketûbtü an-aslihâ bilâ-tağyîr ve tahrîf sümme kabiltu (?) ve lem tucid fihâ ziyâdetün ve noksânın ve ene ehûhu halîfehu'llahü's-samed es-Seyyid Abdülbâkî İbni's-Seyyid Mehmed el-kâdî bi-Medîneti Edirne el-mahmiyye suniyet ani'l-afât ve'l-mihne ufiye anhumâ rabbi'l-beriyye nişân-ı pâdişâhî bu mahalde vâki' olmuşdur bu vesîka-i şer'iyye mestûr olan asıl vakıf ve kuyûdı ve tesbîl ve şürût-ı meclis-i şer'-i şerîfde ve mahfel-i kazâ-i münîfde fakir bâbında savb-ı şer'î ile hasm-ı şer'î mahzarında nâib oldı ve sıhhatinde mektûb olan vakfın sıhhatine ve lüzûmuna eimmîden sevâb görenler kavli üzerine hükm-i şer'î ile hüküm idem pes vakf-ı sahîh-i şer'î ile lâzım oldı ve habs-i sarîh-i müttfekun-aleyh oldı min-ba'd hiçbir kâdiya ve bir hâkime şer'an câiz değildir ki bu vakfı ibtâl ve ta'til ide bâ-tağyîr ve bâ-tebdîl eyleye künye-i müseccel hâze'l-vakfı emelü'l-halk ve ehûmehum ilâ-afvî rabbihi'l-ehad Abdurrahman bin Ali ibn'l-müebbed el-Kâdî bi-askeri'l-muzafferedi'l-Osmaniyyeti Sultan Selim Han halleda'llâhu mülk-i sâhibihâ ve afâ'a an (?) keennehâ hâmiden musalliyen müslimen müsebbihan mühellâ Lemmâ sâdakte mazmûnihî hâze'l-kitâbi muvaffıkan li-şer'iş-şerîf velâ kased mâ-bi-fasihî meknûn-ı hâze'l-kitâb mutâbi'a'n-nehci'l-latîf mine'levkâfi'l-mebrûr ma' şerâituha'l-mezbûr alâ-vehci'l-mübîn ve't-tarîki'l-metîn alâ-sünenü'ş-şer'ati'l-garrâ kabiltuhû ve abzaytuhû ve enfeztuhû ve ertezaytuhû ve ene'l-müftekirun ile'l-ganiyyü'l-ejder Kutbeddin bin Mehmed el-kâdî bi-askeri'l-muzafferi fi-vilâyet-i Anadolu

Emmâ ba'dü; arâ-yı sevâb nümâ-yı ashâb-ı fitnat ve zamâir-i hakk fermâ-yı ashâb-ı basîreye ki mir'ât-ı vücûh-i arâyiş-i gaybı ve meşkût zucâce-i mesâbih-i lâ-reybidir rûşen ve mu'ayyendir ki

33 Vakfiye ve zeylinin VGM Arşivi'ndeki orijinal hali ve transkripsiyonu verilmiştir.

34 Söz konusu Vakfiye VGMA, D. 632, S.462-466, sıra 203'te yer almaktadır. Vakfiye'nin transkripsiyonu Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinde görevli Sayın Mevlüt Çam ve Sayın Adnan Tüzen tarafından yapılmıştır. Kendilerine burada yeri gelmişken yardımlarından dolayı teşekkürlerimi sunmayı bir boç biliyorum. Vakfiye'nin zeyli de aynı araştırmacılar tarafından tespit edilip transkripsiyonu tarafıma iletilmiştir.

dünyâ dâr-ı selâmet ve cây-ı ikâmet değıldir sükkânına fenâ ve cîrânına inâ lâzımdır her mevcûdu hükm-i ademde ve her sahîhi ma'raz-ı sakamda her lâbis-i meslûb ve her azîzi mağlûbdur her istikâmetinin elbetde bir i'vicâcı ve her rahatına meşakkâtın imtizâcı olur cedîdân hiçbir cedîdi komaz iblâ ider ve devrânına hiçbir dâr tutmaz ifnâ ider dünyâ ânın içündür ki adem ani câbiz ola ve câbiz olmaya ve kusûru bir kusûrundan âbir ola âmir olmaya müstemî' ol gûş-ı hoşla ki nidâ ider sana lisân-ı hâlî ve hitâb ider asdak-ı makâle ki ey râkid sakın gâfil bulunursan vakt-i rahîl ve akvalde re'y-i müşeyyed-i bünyân olan medâric-i pür-mehâlik-i sübülde kendimi müzeyyen eyle hüsn-i amelle ki bir demde ömrü muktezî olalar ecelle dünyâ dâr-ı mihnetdir mihnetini terk idüp ubûr ile sebîle kalbini murtabıt eyleme lâşiye ve yâşı kalîle fenâsında dumû'-ı sevâcı nüzûl eylemeden ezer ki hevâcım-ı mâ-indekum yenfedû vemâ inde'llâhi bâkîndir pes hemân ademe kalan hasret ve nedâmet ve iştiyâkdır fâiz oldur ki aslâ dünyâyı ahz eyleme sevk ve tahkîk bile ki bâtıl olan olur elbet zehûk bir mezra'adır ki bunda Allah'a kurbet hâsıl kılur zirâ'at-ı hayrât-ı fâhire haber-i hayrû'l-enâm aleyhi's-salât ve's-selâmdır ki ed-dünyâ mezra'atü'l-âhire ile olsa devlet ânların ki tasadduk kıllalar safâ-yı tavıyyetle esnâ-yı selâmetlerinde ve sa'âdet ânların ki hayrât ideler hulûs-ı rü'yette sûtûr-ı sıhhatlarında hakîkat-i hâle muttali' olup vâsıl olalar erbâbına ve vakf-ı emlâk ve tasadduk-ı emvâl kılub tefvîz eyleye ashâbına tâlib olup hakk te'âlâ evliyâ için i'dâd eylediğini na'im-i mukîmden ve karâr kılub (?) için ib'âd eylediğini azâb-ı elimden ve el-hâletü hazihî bu firkadan beri ve bu zümrenin mu'teber ol şânı mekârim-i nişândır ki mahsûsdur tevfi-k-i mülk-i mennânla ve hidâyet olunmuşdur ta'mîr-i envâ'-i hayrât-ı hasenâta eyyâm-ı saltanat

Poz No: 185

Varak No: 462

ve e'vâm-ı hilâfet sultân-ı a'del-i a'zam ve hakân-ı ecell-i ekremde bâsıt-ı kavânîni'l-emnû ve'l-emân sâlik-i mesâlik inne'llâhe ya'muru bi'l-adli ve'l-ihsân müste'îdü'l-ahrârı bi'l-birri ve'l-eltâf ve müste'îdü'n-cevaridi'l-i'tisâf-ı â'yân nîk-nâm ve hüddâm sudde-i sidre makâm-ı müşârun-ileyh bi-mâ-lideyhüm ferihûn ve sükkân-ı memleket ve ahâlî-i vilâyet-i ma'mûresi mûmâ-ileyh lâ-havfun aleyhim ve lâhum yahzenun sa'âdet-i devlet gibi mülâzım-ı hidmetdir ve baht taht gibi levâzım-ı hazretdir illet-i müstakile-i ikâmet nakl ve farz-ı sezâ-vâr-ı hitâb-ı innâ ce'alnake halîfeten fi'l-ardi men-etâ'ahu fe-hüve müctehidun musîbun ve men-asâhu fe-mâ-lehu fi'd-dünyâ ve'l-âhiredi nasîbun mâlik-i memâlik-i'd-dünyâ mazhar-ı kelimatü'llâhi'l-ulyâ sultân-ı selâtinî'l-afâk mahdûm-ı şâhân-ı bi'l-istihkâk zi'l-hasebi't-tâhir ve'n-nesebi'z-zâhiri kâbir-i ekâbir-i âli Osmân es-sultân ibn's-sultân pâdişâh-ı hilâfet-penâh sâye-i ilâh sultân Selim Şâh'ın hallide'llâhu eyyâme devletehû ve ezmâne saltanatehû'z-zehrâ ve def'a zülme zülme'z-zulmi bi-ziyâ-i izzetihî'l-garrâ ve sahhare lehû rikâbü'l-a'dâ-i ve'l-ezdâd ve esâbe-i mâ-yetemennâ min- cemi'i'l-minâ ve'l-murâd ve lâ-zâlet esinnetü'l-havâdis li-kulûbi ibâdîhi zâtikahû ve's-sünneti's-senîn bi-menâkıb-ı evdâiyye nâtikatun mâ-dâreti's-semâti ve sâres kevâkibuhâ ve tebeyyenetü'l-erdu ve kavıyyetü menâkıbihâ ibn's-sultânî'l-merhûm es-sa'îd ve'l-mağfûrun- leh eş-şehir Sultan Bayezid rûhu'llâh rûhuhû bi-rûhi ve reyhân ve şerrefehû bi'l-be'si'l-mağrifeti ve'r-rıdvân düstûr-ı mükerrerdir desâtîr-i saltanatından ve rûkn-i mufahhamdır erkân-ı hilâfetinden nâşir erdebe-i fadl ve ni'am âmir-i ayîne-i lütf ve kerem merâhim-i mecbûl ve mekârim-i mebzûl ve avâtıf-ı belîğ-i bi-dirîğde bahr-ı bî-sâhildir ve fehvâ-yı mu'ciz-nümâ-yı lâ-ye'tüne bi-mislihî ve lev kâne ba'dehûm li-ibâdîn zâhiren şân-ı kerîminde nâzildir keennehû şecere-i ihsândan bir gusndır ki ifâde-i hayır semeridir ve cevher-i en'âmdan bir felekdir ikrâr-ı müstehakk-ı kameridir mevlâ-yı ni'am-ı vâfire ve kâmile mesned-i menâh-i vâfiye ve şâmile mürebbî-i efâdil-ı afâk mukarribü'l-hazreti bi'l-istihkâk düstûr-ı ekrem sâhib-i mükerrerrem müslih-i mesâlih-i islâm müneccih-i merâmü'l-enâm küllü'l-eyyâm salâhu'l-milleti'l-kavîm ve'd-dîni'l-müstakîm hazret-i Mustafa Paşa ibn Abdülkerîm hafaza'llâhu nazme ukûd-ı hayrâtihî ani't-tefrîkâti ve'l-intişâr ve

hars-ı nukûd-ı hasenâtihi an-ayni'l-kemâl bi-ayni lâ- tudrikihe'l-ebâr ve edraca bi-derci devletihî gurer-i dürerî'l-mekâsid ve'l-emânî ve esrecü fî-derci sa'âdetihî dirârî lâli'l-kemâli'l-insânî mâ-da'iyeti'd-da'veti ve tulyeti's-seb'î'l-mesâni bahşî'il-hâm ve ahsenü'l-ağâni ve ol düstür-i âlf sâhib-i mekârim-i ve me'âli çün müşâhide eyledi ki ni'am-ı hazret-i rezzâk mün'im-i huzûr-ı mevûrû'l-hubûrunda mütevâliye ve mütekâsiredir ve celâbil-i eltâf ve kerâyim-i a'tâfî şân-ı pür-ihsânî üzere mütevâtire ve mütevâfiredir ve ilme'l-yakîn bildi ki şol nesneki nefis-i nefis takdîm ider uhrâsı içün hayrâta müsâdif olup ânınla olur sırâtdan ecri nitekim celle zikrihü buyurmuşdur ki vemâ tukaddimu li-enfisukum min-hayrin tecîduhû ibde'llâhi hüve hayren ve a'zame ecren ve dahi ma'lûm idendi ki vâkıf a'merü'l-fâidedir iddihârî içün mâ-beyne sadakâtdan ve ahseni's-sunudur eşcârî içün cümle hasenâtdan hayr-ı câr ve hayr-ı cârdır ve sadaka-i câriye-i enîsedir müfâratat-ı ihvân ve mübâ'adet-i hilâl ve rahşene-i abâd-ı kubûrda ve hasene-i menşûre-i nefisedir nefâis-i a'mâl ve şerâif-i ef'âl neşir olundığından yevm-i nüşûrde neneki Resûl-i mükerrem her ekrem salla'llâhu te'âlâ aleyhi ve's-sellem buyurmuşdur ki izâ mâte ibni âdem inkata'a amelehü illâ an-selâsin ilmün yuntefe'u bihî ve veledin sâlihîn yed'û lehû ve sadakatin câriyetin illâ ve hiye'l-vakfû pes belde-i tayyibe-i mücâhidîn mahrûse-i Üsküb elleti ni'amehü'llâhu te'âlâ aleyhâ meskûb ki ma'rûfdur mazmûn-ı len-yuhleku misluhâ fî'l-bilâdı mevsûfdur sıfat-ı er merzâtü'l-i'mâdda hâlis-i mâl ve mahz-ı menâlınden bir câmi'-i şerîf ve mescid-i latîf binâ eyledi ki beyt-i ma'mûr gibi dârü's-sürûrdur müzeyyendir envâ'-i envâr-ı takvâ ve rıdvânla ve müşerrefdir belâbil-i kurrâ-i hoş el-hânla ma'nâ-yı meymüne'lezi bâreknâ havlehu saffehü kâşife-i havâlî ve hudûduna işâreddir ve fehvâ-yı hümâyûn-ı ve men- dahale kâne aminen hassa-i lâzime-i sücûd ve ku'ûduna beşâreddir rağbet idüben kelâm-ı kadîm ki buyurdurur melik-i kayyum nâzır-ı inne mâ-ya'muru mesâcidi'llâhu men-amene bi'llâhi ve'l-yevmi'l-âhir ve râğib oluben kavli- resûl pür-kerem ki zünûb-i kâffe-i ümeme oldur şeffî'i ve cinne men-benâ li'llâhi mesciden bena'llâhu lehû beyten fî'l-cenne ve tarîk-i meşrû'la mâlından ayırdı ve cümle mühimmât ve levâzımı kâyırdı (?) ve te'zîn eyledi ki içinde salavât-ı hamse edâ kılunup ikâmet oluna cum'a ve id-i mü'minin şol kimesnenin izni ile ki yed-i iktidârında der-inân-ı saltanata ve vilâyet-i rûy-i zemîn ve kezâlik şehr-i mezkûrda civâr-ı câmi'-i mezbûrda bir imâret-i âmire binâ eyledi ki şâmihatü'l-erkân ve râsihatü'l-bünyândır ve câmi'-a-i evsâf-ı kemâl ve istihsândır ve vakf eyledi ki cümle muhavvata-i muhîtası ile ki müştemildir matbah ve mekel ve mahzen-i galle ve mahtab ve ıstabl ve kenîfi ve bunlardan gayr-ı fukarâ ve mesâkîn ve mukîmîn ve müsâfirînden sâdirîn ve vâridîn olanların cümle mesâlihlerine mühim ve lâzım olanları bir vechle vakf eyledi ki câmi'dir kâffe-i şerâ'itini ve hâvidir âmme-i zavâbitini ve ba'de zâlike vâkıf-ı hayr-ı habîr saneha'llâhu te'âlâ bi-isâbeti'r-re'yi ve't-tedbir murâd edine ki hayr-ı mestûru dâim ola dâme leyâlî ve eyyâm ile ve bâkî ve kâim ola bekâ-yı şühûr ve a'vâm ile pes niyyet-i hâlise ve kâfiye ve tavviyet-ı sâdika ve sâfiye birle mütekellim olup lisân-ı fasîhle ve mübeyyin olup beyân-ı sarîhle mesâlih-i câmi' müessesü'l-erkânına ve mühimmât-ı imâred-i murassasatü'l-bünyâna ve cihet-i hitâbet ve imâmet ve ezân ve ta'rîf ve medh ve kırâat-ı Kur'ân ve cihet-i kayyım ve kennâs ve muvakkid-i sirâc ve mudî bezzâz ve vazife-i mütevellî-i müstakîm ve nâzır-ı müstahdîm ve kâtib-i rezîn ve câbî-i emîn ve cihât-ı sâire hademe ve mübâşirîn ve vezâif-i mürtezika-i mübâşirîn içün ve bunlardan gayri dehn-i serç ve kanâdîl ve mesâbih ve şirâ-i hasır ve ekfâl ve mefâtih ve ol makâmda nâzil olan enâmın it'âmı içün

Poz No: 185

Varak No: 463

ta'yîn olunan emlâki vakf ve habs eyledi imârât-ı müteferrikada olan adât-ı müte'ârefe üzere ve evvel vakf olunan emlâk bunlar ki zikr olunur ve bir sebîl-i tafsîl silk-i milkinge münselik kılınur fe-minhâ belde-i Üsküb'de olan iki âlf kârbânsarây havlîlarında olan cümle dükkânlarla ve minhâ nâhiye-i şehr-i mezkûrda olan iki kıt'a karye ki birisi Üstüb ve birisi Kradviçe demekle ma'rûflardır

ve minhâ yine nâhiye-i şehr-i mezbûrda olan dört pâre karye ve dört mezra'a ki bi- ecma'ihim vâkif-ı müşârün-ileyhin mülkidir mevhibe-i sultâniye ve atıyye-i hâkâniye ile yed-i kerîmesinde olan menşûr cihân mutâ'-ı sultânî ve misâl-i vâcibü'l-ımtisâl-i hâkânî husûs-ı mesfûrun sıdkına nâtik fasıldır ve ol dört karye-i memleke-i mezbûrenin birisi Placine ve birisi Çıraşova ve birisi Hraşkova ve birisi Batice demekle meşhûrlardır ve ol dört mezra'anın dahi birisi Barâzince ve birisi Ravenfabri ve birisi Umûrilik ve birisi Dikova demekle mezkûrlardır ve minhâ Kazâ-i Kalkandelen'de olan pâre karye ve onlara tâbi' olan iki kıt'a mezra'a ki bi cümletihim halef-i umerâ'il-fihâm Süleyman Çelebi'den ibn el-merhûm Mehmed Bey bin Mehmed Ağa yedi bin sikke-i efrençî filoriyekî tâmü'l-vezn ve sahîhü'l-ayâr ve ma'lûmü'l-kadri fi'l-mi'yârdır şîrâ-i şer'le bey' olunmuşdur ve yed-i şerîfînde olan hüccet-i şer'iyye-i münîfe bu kasabanın hakikatına şâhid-i âdildir ve ol iki pâre karye-i mebi'anın birisi İvrıpçişte (Vrapçişte) ve birisi Tumcevişte (Tumçevişte) demekle ma'rûfdur ve ol iki kıt'a mezra'anın birisi Lojani ve birisi Hamuri demekle ma'rûfdur ve minhâ Hersek Sancağı'nda Karye-i Luka'da olan mezra'a ki Goriçe demekle mütâ'âfedir ve ol mezra'ada olan iki değirmen ile ve minhâ yine livâ-i mezbûrda kazâ-i Koca'da olan altı pâre değirmen ve minhâ yine livâ-i mezbûrda kazâ-i mezbûrda olan beş pâre değirmen ki cümlesi Tehûtüne demekle ma'rûf su üzerinde devr ider ve minhâ Arnavud Vilâyeti'nde kazâ-i Belgrad'da (Berat) olan iki pâre mezra'a ki birisi Gramiş ve birisi Kumani demekle ma'lûmdur ve minhâ vilâyet-i mezbûrda kazâ-i Evülünye'de olan üç oda dokuz göz değirmen ki mecmû'u Kuru Çay demekle meşhûr su üzerinde dâirdir ve onlara tâbi' olan bağçelerle mezra'alar ve çayırırlarla ve minhâ livâ-i Mora'da kazâ-i Halomiçi'de olan bir bâb oda üç göz değirmen ki Gaston demekle ma'rûf su üzerinde devr eyler ve âna tâbi'olan mezra'a ile ve bağla ve bağçe ve minhâ kazâ-i Filibe-i mahmiyyede olan bir oda iki göz değirmen ve iki celtük dingi ve işbu zikr olunan cümle evkâfı müstağnîlerdir tahdîd ve ta'rîf ve tebyîn ve tavsîfden ol bilâd ve nevâhinin ahâlîsi yanlarında ma'lûmeti'l-hudûd oldukları ecilden cümle-i hudûd ve hukûk ve tevâbi' ve levâhikleri ile ve âmme-i merâsim ve terâyık ve merâfıkları ile ve şu'âb ve tilâl ve evdiye ve cibâl ve arâzî ve enhâr ve ecimme ve eşcâr ve hadâik ve merâfi' ve kürûm ve mezâri' ve muhteşeb ve muhteteb ve âmm ve gâm ve sâir muzâfât ve mensûbât ve ânlarda dâhil olan ve ânlardan hâric olan kâffe-i hukûkları ile bi-hesâb-ı şer' istisnâsı ma'hûd olan mevâzi'adan gayrîlerini mesela arâzî-i mekâbir ve turuk-ı âmme ve emlâk gayr-ı sâir müsebbelât gibi eğer vücûdları varsa bir vechle vakf eyledi ki câmi'dir cümle levâzımına ve zâbitdir âmme-i merâsimini ve dahi vâkif-ı mûmâ-ileyh edâme'llâhu hayrâtehû ve zâ'afa meberâtehû Ohri Sancağı'nda İstiruga nâm karyede binâ eylediği kârbânsarâyı vakf ve habs ve tasadduk ve tesebbül eyledi hasbeten li'llâhi te'âlâ ve taleben li-merdâtihi ve hereben min-ukûbâti yevme yes'elü'l-mer'u min-hasenâtihi ve seyyi'atihî tâki ânda misâfirler ve vâridler ecr-i nüsûz (?) nâzil ve sâkin olalar ve hân-ı mezbûrun önünde binâ eylediği cümle dükkânları dahi vakf eyledi tâ ki ücretlerinin mahsûlâtı termîm-i hân ve ta'mîr-i dekkâkin ve ihrâc-ı serginhân ve sâir levâzım ve mühimmelerine ki tebyînden müstağnîlerdir kârbânsarayya intisâbla meşhûr oldukları sebebden vakt-i ihtiyâcda harc ve sarf oluna ve kârbânsarâyı göz idüp zabt u hıfz eyleyene mukâbele-i hidmetinde ol dükkânlardan iki dükkân vakf eyledi ve şart eyledi ki:

Eğer ol kârbân sarâyıcıya vakf olunan iki dükkândan gayri olan dükkânların ücretleri itmâm ve mühimmât-ı mezbûreye vefâ eylemezse mütevellî-i zaman olan câmi'-i mezkûr evkâfının mahsûlâtı zevâidinden kadar-ı kifâyetçe virüp ta'mîr-i hân ve termîm-i dekkâkîne harc ve sarf oluna ve dahi vâkif-ı mûmâ-ileyh kerîm zâ'afa'llâhu ecrâhû fi-yevmin azîm Vilâyet-i Arnavud'da Kazâ-i Delonya'da binâ eylediği köprilerinin termîm ve ta'mîri için kazâ-i mezbûrede yapılan dükkânları vakf eyledi ta ki ücretleri ile ol köpriler ve dükkânlar meremmet kılunup ta'mîr oluna ve eğer vefâ eylemezse vech-i meşrûh üzere evkâf-ı câmi'-i şerîf mahsûlâtının zevâidinden mütevellî-i zaman kadar-ı hâcet harc ve sarf idüp meremmet eyleye ve dahi şart eyledi ki:

Livâ-yı mezbûrede mezkûr Gaston Suyu üzerinde binâ eylediği köprüsi meremmetine muhtâc oldukça vech-i meşrûh-ı meşrût üzere mütevellî-i zaman zevâid-i evkâf-ı mezbûrdan harc idüp ma'mûr eyleye ve dahi şart eyledi ki:

Livâ-yı Hersek'de Kazâ-i Mostar'da Perdulye Suyu'nun üzerinde binâ eylediği köprüsü ta'mîre muhtâc oldukça yine vech-i mestûr-ı mukayyed üzere termîm oluna ve işbu zikr olunan evkâf dahi vâkıf-ı mezbûre müntemî oldukları ecilden ta'rîf ve tahdîden müstağnîlerdir

Poz No: 0186

Varak No: 464

ba'dehû vâkıf-ı mûmâ-ileyh lâ-zâle muslihen li-mesâlihu'l-islâm ve meneccihen li-me emrû'l-enâm evlâdına ve evlâd-ı evlâdına hassaten batnen ba'de batnin münkariz oluncaya değin vakf-ı mahsûs eyleyüp hâlis mâlından ifrâz eyledi işbu âtiyetü'z-zikr olan cümle-i emlâkini ki bunlardır minhâ Kasaba-i Kalkan Delen kurbında olan cümle evlerini âmme-i bağ ve bağçe ve hammâm ve değirmeni ile ve mesâlih-i büyüti mahsûsiye mühim olan cümle levâzımı ile ve çayırıları ile ve âna muttasıl tarlalar ile ve minhâ Recice ve karye-i Broninece'de olan çayırılarını ve tarlalarını ve minhâ Bagonya'da olan bir değirmenimi ve karye-i mezbûre sınırında olan ahurunu ve çayırını ve korusunu ve minhâ Ranay dimekle ma'rûf çiftliğini cümle hudûd ve tevâbi' ile ve evleri ile ve davarları ile ve minhâ Kazâ-i Üsküb'de Çeltükçü nâm karye kurbında olan evlerini mesâlih-i büyüti mahsûsiye lâzım olan cümle-i mühimmâtı ile ve çiftliğini cümle tarlalarıyla ve çayırılar ile ve bağçeleriyle ve iki değirmeni ile ve bir çeltük dingiyle ve minhâ karye-i Golumova'da olan bir pâre bağımı ve işbu zikr olunan evkâf-ı evlâd-ı hâssa dahi vâkıf-ı müşârun-ileyh lâ-zâle müşârun-ileyh bi'l-benân ilâ-yevmî yûda'u fihi'l-mîzân hazretlerine intimâları eclinden tahdîd ve tavsîfden müstağnîlerdir ve dahi vâkıf-ı hayr-ı mezbûr zâ'afe hasenâtihi'l-meliki'l-gafûr şart eyledi ki:

işbu evkâf-ı evlâd-ı hâssa çayırılardan mütevellî-i zaman olana her senede on araba otluk virile ve ondan mâ'adâsını evlâd-ı vâkıf-ı mezbûr nice dilerlerse sarf eyleyeler ve dahi vâkıf-ı mezbûr yessera'llâhu dârü's-selâm ve's-sürûr şart eyledi ki:

evlâd-ı kirâmı batnen ba'de batnin münkariz olduklarından sonra sanehumu'llâhu ani'l-inkırâz ve'l-ihitâm ilâ-kıyâmü's-sâ'ati ve sâ'atihi'l-kıyâm evkâf-ı mahrûse-i mesfûre evkâf-ı câmi'-i şerîf ve levâzım-ı imâret-i âmiresine ilhâk oluna ve mahsûlâtı zabt ve hıfz olunıp mühimmât-ı câmi'-i şerîf ve levâzım-ı imâre-i latîfine vakt-i ihtiyâçda sarf oluna ba'dehû vâkıf-ı mûmâ-ileyh lâ-zâle mümehhiden kavâ'idi'l-hasenât ve muhallilen avâkıd-ı kifâyeti'l-mühimmât li- erbâbi'l-hâcât şöyle şart eyledi ki:

mahsûlât-ı evkâf-ı meşrûha-i mufassala câmi' ve imâret ve evkâfın mürtezikalarına muhâzât-ı hisas ve mevâzât-ı sihâmları üzere sarf ve taksîm oluna ve ânlardan zâid kalan mahsûlâtı evkâf-ı mezbûrenin termîm-i rakabât ve ta'mîr-i sekebâtı için zabt ve hıfz olunıp vakt-i hâcetde harc-ı lâzımına sarf oluna pes şart eyledi ki:

Câmi'-i şerîfde âmmerehu'llâhu bi-lütfihi'l-latîf bir hatîb ola ki âlim-i verâ' ve mütedeyyin ola ve yevm-i cum'a ve ıdeynde müktezâ-yı şer'-i kavîm üzere hutbe okuya ve cihet-i hitâbet için yevmî dört akçe ta'yîn eyledi ve harem-i câmi'de hatîb-i ecel için binâ olunıp vakf olunan evde sâkin ola ve dahi şart eyledi ki:

Câmi'-i mezbûrda bir imâm ola ki fakîh ve sâlih olup erkân-ı salavât-ı hamse ve vâcibâtını ve

sünenini ve müstehabâtını âlim ola ve evkât-ı salavât-ı hams ve regâib ve berât ve terâvih ve kadirde imâmet eyleye ve cihet-i imâmet için yevmî beş akçe ta'yîn eyledi ve harem-i câmi'-i muhteremde imâm-ı ecel için binâ olunup vakf olan evde sâkin ola ve dahi şart eyledi ki:

câmi'-i mesfûrda iki müezzin ola ki evkât-ı salavât-ı hamse âlim olup növbetle me'zenide ezân okuyalar ve salavât getüreler ve yevm-i cum'a ve îdeynde cemâ'atla nidâ-i salâ-i cum'a ve îdeyn kılalar ve leyâlî-i şerîfe ve ezhar-ı latîfede âde-i meşhûre üzere tehlîl ve temcîd ve tekbîr ve tahmîd eyleyeler ve cihet-i müezzinleri için her birine yevmî dörder akçe ta'yîn eyledi ve harem-i câmi'de müezzinler için binâ olunup vakf olunan evlerde sâkin olalar ve dahi şart eyledi ki:

Altı nefer kimesne hüffâz-ı mücevidinden mahfel-i câmi'de birisi ser-mahfel ve beşi devirhân olup yevm-i cum'ada her birisi kelâm-ı kadîmden bir aşır okuya ve ser-mahfel olana yevmî üç akçe ve beş devirhânın her birine yevmî birer akçe ta'yîn eyledi ve dahi şart eyledi ki:

câmi'-i şerîfde bir mu'arrif ola ki belîğ ve fasîh olup medâyih ve nu'ûd ve elkâb ve ta'rîfâtta fâdil ve kâmil ola ve yevm-i cum'a ve îdeynde adet-i ma'rûf üzere mahfel-i câmi'de tevhd ve tavsîf ve medh ve ta'rîf okuyub du'â eyleye ve cihet-i ta'rîf için yevmî iki akçe ta'yîn eyledi ve dahi şart eyledi ki:

ehl-i Kur'ân'dan on nefer kimesne cüzhân olup cum'a gününden gayri günlerde öyle vaktinde câmi'-i şerîfde cem' olalar ve herbiri kelâm-ı kadîmden bir cüz tilâvet eyleyeler ve üç günde bir kelâm-ı kadîm hatm olundukça birisi du'â kıla ve bâkîsi amîn diyeler ve ba'de du'â sevâb kelâm-ı müstetâb-ı hazret-i seyyidî'l-mürselîn Muhâmmed-i şeffî-i emîn aleyhi salavâtü'l-meliki'l-mu'în rûhuna ve vâkîf-ı hayr müstedî'-i rahmet-i rabbi'l-âlemîn rûhuna itâ ve ihdâ eyleyeler ve ol on neferin her birine yevmî birer akçe ta'yîn eyledi ve dahi şart eyledi ki:

câmi'-i ma'mûride vech-i mestûr üzere bir kimesne ba'de salâti'z-zuhr kürsî üzere bir aşır Kur'ân okuya ve kürsîhân oluna yevmî bir akçe ta'yîn eyledi ve dahi şart eyledi ki:

câmi'-i şerîfde bir müteverri' ve sâlih kimesne kayyım ola âdet-i

Poz No: 0186

Varak No: 465

mu'tâd üzere kayyımlık hidmetin eyleye ve âna cihet için yevmî bir akçe ta'yîn eyledi ve harem-i câmi'de kayyım-ı ecel için binâ olunup vakf kılınan evde sâkin ola ve dahi şart eyledi ki:

hidmet-i ta'mîr ve termîm için bir kimesne mi'mâr ola ve dahi cihet-i mi'mâriye yevmî iki akçe ta'yîn eyledi ve dahi ferrâş olana yevmî bir akçe ta'yîn eyledi ve dahi câmi'de yanan çerâğ yağî için yevmî bir akçe ta'yîn eyledi ve dahi hasır ve ferş-i câmi' ve imâret için dahi yevmî bir akçe ta'yîn eyledi ve dahi şart eyledi ki:

akfâl ve mefâtih ve sâir mühimmât-ı câmi' ve havâyic-i imâret ve levâzım-ı evkâfî için ihtiyâc olındıkda mütevellî-i zaman tahmîn-i ceyyid idüp evkâfa sa'y-i teemmüle kadir hâcet ve mikdâr-ı kifâyetçe satun ala ve vakt-i ihtiyâcda istihdâm olunup ba'de kazai'l-hâcet hıfz oluna ba'dehû vâkîf-ı müşârun-ileyh mâ-berihat hamiyetü'l-aliyyeti masrûfuna ilâ-tertibî'l-hayrât ve terkîb-i envâ'i'l-meberrât şöyle şart eyledi ki:

evkâf-ı mestûre-i meşrûhanın tevliyetini ve mahsûlâtından nice murâd edinürse tasarrufu ve

erbâb-ı cihâtının azilleri ve nasbları yed-i kerîmesinle ola mâdemki rûh-ı şerîfi enîs-i biden-i latîfi ola fesaha'llâhu te'âlâ müddet-i hayâtihi ilâ-yevmî yestezillu'l-mer'u tahte zilli sadakâtuhû ve ol hâletdeki nidâ-yı sa'âdet fezâ-yı yâ eyyetühen nefsü'l-mutma'inne irci'î ilâ-rabbike râdiyeten merdiyyeten sem'-i cânına vâsıl olup şehbâz-ı rûhu kafes-i tenin bidenden sebzezâr-ı gülzâr-ı adne pervâz eyleye tevliyet-i mesfûre aslah ebnâsının ba'dehû aslah ebnâ-i ebnâsının ola mütevâlid olduklarınca batnen ba'de batnin ve tenâsül olduklarınca neslen ba'de neslin ve ba'de inkırâzihim tevliyet-i mezbûre aslah utekâsının ba'de aslah ebnâlarının ola el-aslah fe'l-aslah ve'l-elyak fe'l-elyak vıfkınca bu vechle münkazî olup ubûr eyleyeler sebîllerine ve pes sultân-ı zaman hallidet hilâfete tevliyet-i mezbûreye her kim lâyıık görürse ânı mütevellî nasb ide ve; ve dahi şart eyledi ki:

mahsûlât-ı evkâf-ı mesfûriden yevmî on beş akçe cihet-i tevliyet ola ve mâdem ki mütevellî istikâmet-i kâmil ile mahsûlât-ı evkâfım zabt ve hıfzında mücidd ve sâî ola müstehakk-ı cihet-i tevliyet ola ve ve dahi şart eyledi ki:

bir mu'temed kimesne nâzır-ı evkâf ola ve cihet-i nezâret için yevmî dört akçe ta'yîn eyledi ve dahi şöyle şart eyledi:

evkâf-ı mesfûre üzere üç nefer emîn kimesneler câbî olup mahsûlât-ı evkâfı istikâmet-i tâmme ile cem' eyleyeler ve her birisine cihet-i cibâyet için yevmî dörter akçe ta'yîn kılup şart eyledi ki: mütevellî her yıl başında mecmû'u mahsûlâtı ve cümle mesârif-i bilmek için câbîlerden muhâsebelere nazar eyleye be hakk-ı sarîh üzere hesâbların görüp zülüm ve taassubdan hazr eyleye ve ba'de zâlike şöyle şart eyledi ki:

eğer cihet-i erbâb-ı vezâif ve harc-ı havâic-i mühimmât ve sâir termîmât ve ta'mîrât-ı lâzımiden zâid hâsıl kalursa mütevellî olan kimesne vakfa münâsib mahallde mülk satun alup evkâf-ı mezbûre-i meşrûhaya ilhâk oluna pes ol mülk-i müşterâ dahi sâir evkâf-ı mesfûre gibi vakf olup mahsûlâtı onun mahsûlâtı ile zabt ve hıfz olunup mesârif-i meşrûha-i sâbıkaya ve âtiyetü'z-zikre sarf ve harc oluna ve dahi şöyle şart eyledi ki:

imâret-i ma'mûride bir müstakîm kimesne şeyh ola ve cihet-i meşîhat yevmî dört akçe ola ve dahi imâretde aşçı olana yevmî dört akçe ve şâkirdi olana yevmî bir akçe vazîfe ola ve etmekçi olana yevmî üç akçe ve şâkirdi olana yevmî bir akçe vazîfe ola ve kilârcı olana dahi yevmî üç akçe cihet ola ve nakîb olana yevmî iki akçe cihet ola ve bevvâb olana yevmî bir buçuk akçe cihet ola ve kâtib-i imâret olana yevmî üç akçe vazîfe ola ve ba'dehû vâkîf-ı hayr-ı müşârun- ileyh esbeğ'allâhu te'âlâ ni'amehû ve bereketuhû aleyh şöyle şart idüp ta'yîn eyledi ki:

imâret-i âmiresinde Belde-i Üsküb azbıyla ile yevmî bir azbîl eyü buğday etmek pişürile ve dahi yevmî otuz yedi vukiyye müte'ârefe koyun eti pişürile ve her sabah yemeğinde bir buçuk kilo pirinç pişirile ve her ikindi yemeğinde rubû' azbîl buğday pişirile ve leyâlî-i şerîfe-i cum'a ve regâib ve berât ve cümle-i ramazân-ı mübârek ve îdeyn-i sa'îdeynde dâne ve zerde pişirile beş kile pirinç sarf oluna ve her kile pirince üçer vukiyye tatlı sâde yağ koyula ve her bir buçuk kile pirince on beş vukiyye eyü bal koyula ve şart eyledi ki:

sâir havâic-i ta'âm için mesela tuz ve nohud ve soğan ve dâneye sakız ve zerdeye zağfirân ve bunlardan gayri gibi ve bâkî eyyâm-ı münâsib olan et'imenin mühimmât ve levâzımı için mesela yoğurt ve ispanah ve havuç ve şalgam ve kabak ve koruk gibi tahmîn-i muvâfıkla tahmîn kılunup ve kadr-ı hâcet mikdâr-ı kifâyetçe mütevellî alıvere ve her biri dikkatlü vaktinde sarf oluna ve dahi vâkîf-ı hayr-ı mûmâ-ileyh vesî'allâhu ni'ame'l-âcili ve'l-eceli aleyhi şart idüp ta'yîn eyledi ki:

câmi'-i ma'mûr ve imâret-i âmiresinde hatîb ve imâm ve müezzin ve ser-mahfel ve mu'arrif ve kayyım ve bevâb ve ferrâş ve şeyh ve nakîb ve kâtib ve nâzır ve aşçı ve etmekçi ve aksine şâkird ve kilerci olan kimesneler hergünde iki kıt'a etmek ve iki pâre yahni ve eyyâmına münâsib her türlü ta'âm pişürülse iki kepçe virile ve dahi her gice matbahda ta'âm pişürmeye aydınlık için buçukluk yağ mumu alına ve dahi furuna ve matbaha vesâir levâzıma odun için yevmî sekiz akçe ta'yîn eyledi ve dahi aş buğdayın döğene ücret için bir azbîlik kaç akçe ala irzen mümkün ise her azbıyla ol kadar ücret virile deyü şart eyledi

Poz No: 0187

Varak No: 466

ve matbah imâretinde iki kıt'a büyük kazan ve iki kıt'a küçük kazan ve sâir evânî-i nuhâsiyeden ki matbah-ı imâret levâzımından yirmi beş pâre tas ve (...) pâre sini ve iki kefçe ve iki kefgîr ve su almak için bir büyük kefçe vakf eyledi ve hubbâz imâreti için bir büyük kazan ve bir tas ve bir kefçe vakf eyledi ve şart eyledi ki:

işbu zikr olunan evânî-i nuhâsiye cilâya ve termîme ve tecdîde muhtâc oldukalarınca mütevellî-i zaman-ı evkâfa sa'y-i tâm üzere harcında dikkat-i lâıyık ile tahmîn-i muvâfık eyleyüp kalaylatıla ve termîm ve tecdîd itdire ve dahi vâkıf-ı mûmâ-ileyh ecra'llâhu te'âlâ yenâbi'u hayrâtuhû tevâbi'-i Üsküb'te Yanya nâm mevzi'iden getürdüğü suyun mecrâsı termîm ve ta'mîre muhtâc oldukça meremmet olumak için yevmî üçer akçe ta'yîn eyledi ve eğer vakt-i ihtiyâc termîmde cümle-i derâhim mu'ayyene-i merkûme kifâyet eylemeye şöyle şart eyledi ki:

mütevellî kimesne zevâid-i mahsûlât-ı evkâf-ı mezbûreden kadr-ı kifâyetine tâmme-i mütememce (?) sarf ve harc idüp termîmi mübrem ve ta'mîr-i muhkem eyleye tâ ki câmi'-i şerîf önünde olan şadırvânı ve sâir mahallât-ı müteferrika-i Üsküb'te cârif olan müte'addid çeşmeleri muhtel ve mu'attal olmaya ve dahi vâkıf-ı müşârun-ileyh cezâa'llâhu yusâlihu a'mâluhû benât-ı mükerremât-ı seyyidât-ı muhadderâtına ki birisi Huma ve birisi Hani ve birisi Şah-ı Zaman ve birisi Ümmi demekle med'ûlardır hâsıl-ı evkâf-ı mezbûreden her birisine yevmî onar akçe ta'yîn eyledi ve şart eyledi ki:

kubâ-yı âriyetde hayâtdan âriye olup sarây-ı mukaddese-i cennâtda halel-i bekâyla sâriye olduklarından sonra derâhim-i mu'ayyene-i merkûme zabt ve hıfz olunıp mühimmât-ı evkâf-ı mesfûre-i ma'lûmeye sarf oluna ve dahi ümmühât-ı evlâdına iki neferdir ve ikisi dahi hurşîd demekle med'ûlardır hâsıl-ı evkâf-ı mestûreden her birisine yevmî üçer akçe ta'yîn eyledi ve şart eyledi ki:

vefât-ı vefâtlarından sonra derâhim-i mahrûse-i ma'dûde zabt olunıp levâzım-ı evkâf-ı ma'hûdeye sarf oluna:

zikr olunan evkâf evlâd-ı mahsûlâtından mezbûrân ümmühât-ı evlâdnın her birisine nafakaları için her yılda Üsküb kilesiyle yirmişer kile buğday virile ba'dehû vâkıf-ı müşârun-ileyh ekkedâ'llahu kavâ'id-i hayrâtehû ve mühim ism-i meberrâta ahvâl-i utekâ ve umûr-ı tevliyette ihtimâm idüp şöyle şart eyledi ki:

utekânın ârâ-yı mesâlih ârâ ve menâfi'-i nemâlarıyla ve Belde-i Üsküb'de meşvere-i ulemâ ve sulehâları ile mâbeynlerinde her kangısı tevliyette evkâf-ı mezbûreye elyak ve ehakk ve ahrâ ve evlâ görürlerse ol mütevellî ola ve her kangısı nezârete enseb ve evfak görürlerse ol nâzır ola ve her kangısı cibâyete müstehakk ve müstakîm görürlerse ânlar câbî ola ve kezâlik şart eyledi ki:

câmi-i mezbûre ve imâret-i mesfûre ve evkâf-ı mestûresinde hatîb ve imâm ve müezzin ve sâir cümle-i erbâb-ı vezâif ve hüdemâ-i utekâdan ve ebnâlarından ve ebnâ-yı ebnâlarından vech-i meşrûh-ı meşrûta üzere her kangısı enseb ve evfak ve ehakk ve elyak görürlerse ol ola ve eğer ânlardan ehil müstehakk kimesne bulunmazsa hademât-ı mesfûre müstehakk ve lâıyk olan ecnebîlere tevcîh ve tefvîz oluna ve husûs-ı mezbûreden sonra eğer hizmetde birisinin noksân ve ihmâli zâhir olursa veya birisi birisinin hayâtına muttali' oldıkda men' etmeyüb ketm kalursa evkâf-ı mesfûreden yedikleri harâm ola ve dahi şart eyledi ki:

umûr-ı evkâf-ı mezbûreye mütevelliden gayri kimesne ta'arruz eylemeye mâdemki mütevellînin umûru sedâd üzere olup ta'assub ve fesâddan hâli ola meğer ki mürtezika birisi mütevellî bana zûlm eyledi deyü da'vâ eyleye ol vakit lâ-büddni ve lâzımdır ki mütevellîye dâhil olunıp vech-i yakîn üzere izhâr-ı hakk-ı mübîn için teftîş ider olup zûlm ve cevri men' ve def' kılına ve dahi şart eyledi ki:

hâsıl-ı evkâfın ta'yîn olunan mesârîfden ne zâid kalursa mütevellîye teslîm kılına ve keyfiyyet ber-vech-i meşrût üzere mütevellîye tefvîz oluna ve bir kimesne mahsûlât-ı evkâfa mütevellîden gayri ta'arruz ve tasarruf kılmaya ve eğer tasarruf iderse harâm olsun ve dahi vâkıf-ı müşârun-ileyh zade'llâhu hasenâtuhû şöyle şart eyledi ki:

kendünün ensâl ve akrabâsından fakîrül-hâl oluna zevâid-i mahsûlât evkâf-ı mezbûreden ma'îşetlerine kifâyet idecek mikdâr nesne itâ oluna ve dahi şart eyledi ki:

nâzır-ı evkâf olan kimesne kemâl-i basîred ve tamam-ı teyakkuz üzere olup erbâb-ı cihânın hademâtlarında tehâvün ve taksîrâtlarında muttali' oldıkda men' ve def' eyleye ve eğer men' ve def' atebe-i aliyyeye arza dahi mevkûf olursa elbette her ne tarîk ile mümkün ise arz ve i'lâm idüp ve def' etmeyince olmaya eğer ketm ide ve define mukayyed olmayup tekâsül eyleye cihet-i nezâret harâm olsun ve dahi vâkıf-ı mûmâ-ileyh sâyibüt-tedbîr sana'llâhu hayreduhû anî't-tağyîr ve't-taksîr şöyle şart eyledi ki:

eğer mütevellî olan kimesne şerâit-i meşrûha üzere hizmet-i tevliyeti edâ kılmaya belki evkâfda tecâvüz ve ta'addüsü ve hakk-ı fukarâda taksîr ve noksânı zâhir ola hatîb ve imâm ve müezzin ve sâir müstekile mütevellîye hasm olup meclis-i şer'a ihsâr eyleye pes hâkimül-vakt dahi işbu vakfiyyeye nazar eyleye fi'l-vâkı' bir emr-i mühimde vakfiyyeye muhâlif tecâvüz ve tehâvünü ve ihmâl ve taksîri sâbit ola emr-i şer'-i kavîm ile hâkimül-vakt def' kılıp nehc-i müstakîm üzere eyleye ba'dehû vâkıf-ı müşârun-ileyh lâ-zâlet evdiye meberrâtehû mebsûtuna ale'l-fukarâ oluna mükerrremât-ı menşûre ale'z-zu'afâ çünkü işbu vakfiyyede mestûr olan evkâfın umûrumu itmâm ve kavâ'idini mûmehhed eyledi

Poz No: 0187

Varak No: 467

ve usûl ve fûrûğunu mübrem ve muhkem idüp zavâbit ve şerâitini müekked eyledi ve cümlesini teslîm ve tefvîz kıldı ve bu husûsda şer'-i mensûs mucibiyle mütevellî nasb eyledi ki fahrül-muharrirîn Kalkandelenlü Hasan bin Seydî Fakih ve ba'de hazâ inkâr-ı vakfiyyeti için vekîli olan Vezzân Ali bin Abdullah murâd itdi ki rücû' kıla vakfiyyetinden ve sâbıkan mülki oldığı gibi yine redd eyleye mülkiyyetine mütemessik olup adem-i lüzûmu ile İmâm-ı Azam hümâm-ı rahmeti'l-melikî'l-allâm kavli üzere pes mütevellî-i mezbûr mukâbele kılıp mâni' oldı rücû'una ihticâc idüben sıhhat ve lüzûmi ile imâmeyn-i mükerrremeyn rahimehuma'llâh kavli üzere ve çün nizâ'aları fasıl kılmadı ve husûmetleri kat' olunmadı pes işbu kitâb-ı sa'âdet meâb a'lâsını

tevkî-i müstetâb-ı muvakki olan cenâb-ı fedâil-i iktisâb ma'ârif-i intisâb mevle'l-mevâlî sadrû'l-e'âli hakkâk'dır mes'ele-i gavâs ve bime ilm-i sarrâf-ı me'ânîdir dibâ-yı fesâhat yenbû'u'l-ilm ve'l-fadli ve'l-kemâl yessera'llâhu lehû ve li-sâirî'l-ulemâ-i hüsnû'l-mâl huzûrunda mürâfa'a ve münâza'a eylediler ve her birisi müdde'âlarını söylediler mevlâna-yı hakk fermâyı dahi hakikat-i hâl bu minvâl üzere gördükde cânib-i vakfı tercîh ve evkâf-ı mezbûrenin sıhhatine ve lüzûmuna hüküm idüp kazıyyelerin tashîh eyledi âlim olduğı hâlde madde-i hilâfı ki ânda ihtilâf eylemişdir eimme-i müctehidîn rıdvânû'llâhu te'âlâ aleyhim ecma'în nitekim muhtâr-ı ulemâ dahi bu üslûb üzere takrîr olunmuşdur ve kütüb-i fûrûğuda vech-i meşrûh üzere tahrîr olunmuşdur pes mütevellî-i mezbûr dahi ba'de'l-hüküm kazıyye-i müseccel eyledi ve cümle şerâit ve zavâbitini mükemmel eyledi ve'l-hâleti hazihî evkâf-ı mesfûre vakf-ı lâzım ve müseccel oldu müktezâ-yı şer'î ve müktezâ-yı ahkâmı ile mahkûm olduğı hâlde sıhhat ve lüzûm ve ilzâmı ile hükm-i kat'î ile ki hâlidir fevadıhdan (?) hâvîdir mevânî-i havâfî ve sarâydan cârî oluben sünen-i cevâza mutâbık gelüben kavânîn-i mâ-yucâzehû bir haysiyetle ki ben ba'de câiz değıldir tahrîf ve tahvîli ve kat'an mümkün değıldir tağıyîr ve tebdîli asla temlik olunmaz esbâb-ı temellükâtla cemî-i haysıyyât ve ihtimâlâtla fe-lâ-yehillû'l-ehad mimmen yu'min bi'llâhi ve resûlihî ve'l-yevmi'l-âhir ki nakz ve nakîz ve ta'tîl ve tebettül itmek kasd eyleye fi'l-müstakîl ve'l-hâzırın cür'et gele bu husûsda bir mü'minden veya bozmasına mutasaddî' ola havf etmiden melik-i müheyminden sem'ine vâsıl olmuşken işbu kelâm-ı hüdâvend-i azîm Fe-men beddelehû ba'demâ semî'ahû fe-innemâ ismuhû ale'llezîne yubeddilûnehû inne'llâhe semî'un alîm ve ma'lûmu oldukdan sonra kavî-i rabbi'l-âlemîn alâ-la'netu'llâhu ale'z-zâlimîn ve her kim sa'y eyleye temşîtine tarîk-i mukarrer üzere ve ihtimâm ide icrâsına vech-i muharrer üzere fe-ecrühû ale'l-meliki'n-nasîri'l-mu'în ve hüve lâ- yud'îne ecre'l-muhsinîn ve alâ-haza vaka'a'l-isbâtı ve't-takrîr ve cera'l-işhâd ve't-tahrîr fi-evâhir-i Muharremi'l-muhteremû'l-münselik fi-silk-i şühûr-i seneti işrîn ve tis'a mietin min-hicreti'n-nebeviyyeti

ŞEHİDE Bİ-MÂ-FİHİ

- ed-Düstûrû'l-a'zam ve'l-vezîrû'l-akdem
- Hazret-i Ahmed Paşa eş-Şehir Bayın-ı Hersek edâma'llâhu ikbâlehû
- ve'l-vezîri'l-efham ve's-sâhibü'l-ekrem Hazret-i Ahmed Paşa eş-Şehir-i Bayın-i Dukadın medda'llâhu zilâlehû
- Fahr-i erkânî's-saltaneti ve'l-hilâfeti Pir Mehmed Çelebi el-Hammali ed-defterdâr yevme izin bi-Rumeli ve
- Zahru a'yânü'd-devleti Şemsi Çelebi ed-defterdâr yevme izin bi-Anadolu ve
- Kıdvetü erbâbi'l-fasli ve'l-Kemâl Cafer Çelebi Binâcızâde et-tevkî' yevme izin fi's-surredi's-seniyyeti ve ekremi erbâbi'l-ikmâl Hasan Paşa emiri'l-umerâi'l-kirâm bi-Rumeli
- ve muhtârû'l-ulemâi'l-fihâm ve'l-mevâlî'l-izâm Mevlâna Hamza eş-Şehir Sarı kiraz
- ve ibn'l-mübhal Mehmed Çelebi
- ve Mevlâna Sinan atikü'l-merhûm Ali Paşa
- el-müderriş yevme izin bi-medreseti'l-câmi'i'l-atîk fi-Edirne
- ve Yusuf bin Abdullah es-Selamî
- ve Hasan bin Abdullah el-Cundi eş-şâhidân hümâ eyzan li- tevliyeti'l-mütevellî el-müfevvez ileyhi'l-mezbûr
- ve bi-vekâleti'l-vekîli'l-mezkûr el-müdde'î li'r-rücû'i ani'l-vakfi
- ve Mustafa bin Abdullah re'îsü'l-muhzirîn ve Musa bin Hacı Mehmed el-müzekkir
- ve Ahmed bin Abdullah, temâm

Poz No: 0188

Varak No: 467

Mustafa Paşa Vakfiyesi'nin Zeyli (İlavesi):

NO: 158

623 numaralı defterin 147.sayfa 158.sirasında kayıtlı Mustafa Paşa Vakfı'na âid 1077 târîhli vakfiye zeylinin yeni harflere çevirisidir.

Emmâ ba`du; bu derc-i sahîfede münderice zikr-i evkâf olup **sâbıkan Rumeli Beylerbeyisi ve hâlen Anadolu Eyâletin'e mutasarrıf olan sa`âdetlü Mustafa Paşa hazretleri** meclis-i şer`-i hafîr-i lâzımü't-tevkîrde **Vilâyet-i Rumeli'nde Ohri Sancağı'nda Debre nâm kasabada müceddeden binâ eylediği hânın** hâsıl olan icâresin **Nehr-i Dirim üzerinde binâ eylediği köprünün ta`mîr ve izdiyyaddan hân-ı mezbûrun merremmetine vakf** ve ta`yîn ve yine kasaba-i mezbûrda müceddeden **binâ eylediği dekâkinin icâreleri kasaba-i mezbûrda binâ eylediği câmi`-i şerîf ve mekteb ve tekyenin hüddâmına ta`mîr ve termîmine vakf** ve ta`yîn eylediğini ikrâr ve i`tirâf idüp sıhhat ve lüzûmuna hükm-i taleb eylediği ecilden sıhhat ve lüzûmuna hükm olunup bu vesîka-i enika terkîm olundu tahîrren fi-gurrei Şa`bân sene erba`a ve seb`în ve elf 1077

Bâ-imzâ-i Mustafa Efendi el-Kâdî-i Ordu-yı Hümâyûn der-Girit.

Üsküp Mustafa Paşa Camii Vakfiyesinin Atik Kaydı:

